

SYSTÉMOVÝ PŘÍSTUP K REKREOLOGII

Tomáš Dohnal

Fakulta tělesné kultury, Univerzita Palackého, Olomouc, ČR

Předloženo v lednu 2010

Životní styl současného člověka prochází celou řadou významných změn. Jedná se zejména o změny v oblasti politické, ekonomické, sociální, ale i o změny v oblasti obsahu a způsobu trávení volného času. Politika Evropské unie, a v návaznosti i České republiky, pro změny v posledně jmenované oblasti vytváří legislativní rámec i ekonomické a personální podmínky. V posledním období se vzděláváním v oblasti rekreologie (rekreace, volný čas) zabývá stále více vysokoškolských a univerzitních pracovišť. Pojem rekreologie (z latinského re-creare + logos) vnímáme jako teoretickou disciplínu, která se zabývá obecnými problémy rekreace a jeho bádání je zaměřené především na problém obnovy lidských sil. V našem pojetí přidáváme snahu o další rozvoj a další zdokonalování na straně jedné a na straně druhé i snahu o předcházení této ztráty. Práce se zabývá systémovým přístupem k pojmu rekreologie v rámci systému sociokulturní kinantropologie. V rámci tohoto systémového uspořádání chápeme rekreologie jako podoblast (subsystém) sociokulturní kinantropologie, ale následně jako svébytný systém v rámci svého vnitřního uspořádání (vědní disciplína, obor studia a předmět vyučování).

Klíčová slova: *legislativní opatření, životní styl, volný čas, rekreace, rekreologie, věda, studijní obor, studijní předmět, profese, profil absolventa.*

ROLE A VÝZNAM TĚLOCVIČNÉ REKREACE

Obsah a způsob trávení volného času prostřednictvím pohybové – tělocvičné rekreace a sportu¹ všech věkových, ale i sociálních skupin obyvatel se v posledním období stává na celospolečenské (ale i politické) scéně velmi často diskutovanou problematikou. Svůj podíl na tomto stavu mají politicko-společenské změny a vývoj ekonomické situace, ale zejména měnící se hodnotová orientace obyvatel, která má dopad na kvalitu jeho životního stylu. Během posledních dvaceti let prožil sport a rekreační aktivity období obrovského růstu. Podle Zichové (2000) každý čtvrtý Evropan dnes pravidelně provozuje nějakou fyzickou aktivitu nebo sport. V některých evropských zemích se sportu věnuje až 60% populace". Zichová (tamtéž) dále konstatuje, že se také výrazně projevil dlouhou dobu podceňovaný vliv sportu a rekreačních aktivit na zaměstnanost, spotřebu, finanční a průmyslový sektor a na zdraví a životní prostředí. Odhaduje se, že díky sportu utratí evropské domácnosti ročně asi 40 miliard dolarů a tím užijí přibližně 1,5 milionů osob v zemích EU. Přesto by ekonomické důvody neměly být jediné, které vedou vlády jednotlivých zemí k definování sportovní a rekreační politiky. Především je třeba vzít v úvahu prospěch, který sport a tělocvičná rekreace přináší v oblasti kulturní, sociální a zdravotní.

O celospolečenské důležitosti této oblasti hovoří množství dokumentů vydávaných nadnárodními a státními institucemi (Hodaň & Dohnal, 2005). V historickém kontextu se první zmínky o pozitivním vlivu pohybové (tělocvičné) rekreace a sportu objevily v rámci Evropské unie (dále EU) a to v roce 1985 v dokumentu nazvaném „Adoninova zpráva“. Tato zpráva se zabývá možnými prostředky, jak zvýšit pocit sounáležitosti evropských občanů. Sport pokládá za vhodný prostředek a sjednocující prvek Evropy. V roce 1991 vydává Evropská komise své sdělení o významu sportu Radě EU pod názvem „Evropská unie a sport“. Poukazuje především na význam sportu jako ekonomického faktoru a komunikačního prostředku. V témže roce zorganizovala Evropská komise první „Evropské sportovní forum“ v Bruselu. Každoročně se tak mají možnost setkat a diskutovat o aktuálních sportovních otázkách zástupci vládních i nevládních organizací členských států, Evropské komise a Národních olympijských výborů.

¹ Evropské pojetí, které je definované Radou Evropy, sportem rozumí všechny formy tělesné činnosti, které, ať už prostřednictvím organizované nebo neorganizované účasti, si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních.

Dalším postupem sportu na pomyslném žebříčku formálních dokumentů byla deklarace o sportu, připojená k Amsterdamské smlouvě v roce 1997. Deklarace sice nemá právní váhu, ale sport byl tak poprvé uznán na nejvyšší úrovni.

Během dvou dalších let vznikly dva důležité dokumenty. Evropská komise vydala diskusní studii „Evropský model sportu“, kterou dala k vyjádření ostatním složkám EU. Tato studie popisuje specifické rysy organizace sportu v Evropě – pyramidová struktura sportovních organizací (místní sportovní kluby, regionální federace, národní federace, evropské federace), vzájemná závislost mezi jednotlivými stupni pyramidy (organizační i soutěžní – systém kvalifikace z nižší soutěže do vyšší), práce dobrovolníků (trenérů, organizátorů apod.), podpora rekreačního sportu a mladých talentů (tzv. systém solidarity). Druhým důležitým dokumentem je „Helsinská zpráva“, která vznikla jako výsledek jednání na „Evropské sportovní konferenci“ v Olympii. Klade důraz na „záchranu současných struktur ve sportu a podporu sociálních funkcí sportu v EU. Významným milníkem ve vztazích mezi Evropskou unií a světem sportu představuje „Deklarace z Nice“ z roku 2000. Evropská rada touto deklarací politicky potvrdila, že sportovní organizace mohou autonomně přijímat pravidla týkající se výhradně sportu. Zdůrazňuje dále nutnost ochrany sociálních, výchovných a kulturních funkcí sportu a zachování systému „solidarity“. Vrchol politického uznání dosáhla oblast sportu v červnu roku 2004 přijetím článku III-182 v Evropské Ústavě a „Bílé knize o sportu“ (Evropská komise 2007). V těchto dokumentech je akcentován zdravotní a psychosociální význam sportu (pohybové, tělesné aktivity). Konkrétní podkapitoly zdůrazňují kooperaci institucí jako jsou např. WHO (Světová zdravotnická organizace) nebo HEPA (Health-Enhancing Physical Activity), která má:

Vizi - zlepšit zdraví lidí v Evropě prostřednictvím pohybové aktivity

Cíl - zesílit a podporovat úsilí a akce, které zlepšují podmínky příznivé pro zdravý životní styl, a to zejména v oblasti pohybové aktivity.

Úkoly - přispět k rozvoji a realizaci záměrů a strategií podpory pohybové aktivity v evropských zemích

- usnadnit rozvoj multi-sektorového přístupu k podpoře pohybové aktivity.

- propagovat a rozšiřovat inovační strategie, programy a přístupy HEPA.

Principy

- všechny aktivity jsou založeny na stanovách WHO Globální strategie pro výživu, pohybovou aktivitu a zdraví.
- všechny aktivity využívají nejlepší dostupné vědecké přístupy
- evropská síť zdůrazňuje důležitost monitorování a evaluace, systematický výzkum a standardizaci měřících metod.
- povzbuzuje výměnu, rozšiřování a sdílení zkušeností a vědomostí.
- členství v Evropské síti je otevřené všem organizacím a institucím regionálního, národního či mezinárodního charakteru, které jsou ochotny přispět k jejím cílům a úkolům.

Pro vytvoření si širšího úhlu pohledu na danou problematiku ve zkratce vysvětlíme postoj a strategii Organizace spojených národů (OSN) jako garanta globálního přístupu a myšlení. V listopadu 2003 Generální shromáždění OSN přijalo resoluci 58/5 nazvanou „Sport jako prostředek k podpoře vzdělání, zdraví rozvoje a míru“. Sport byl uznán jako faktor, který výrazně přispívá ke zdravému rozvoji dítěte. Posléze se shromáždění rozhodlo vyhlásit rok 2005 jako „Mezinárodní rok sportu a tělesné výchovy“. Sport v tomto případě je chápán v širším smyslu, tedy podle definice Charty sportu.

Při řízení dané oblasti na úrovni státu hrají nejdůležitější roli strategické a koncepční dokumenty. V těchto jsou zpracována doporučení a směry politiky EU a zohledňují specifický pohled a potřeby domácího prostředí (historický vývoj a souvislosti, stav a úroveň společnosti, tendence zájmů a postojů obyvatel, legislativu, ekonomickou úroveň, atd.). Za významné považujeme „Zákon o podpoře sportu“ (zákon č. 115/2001 Sb. ze dne 28. 2. 2001 vymezuje postavení sportu ve společnosti jako veřejně prospěšné činnosti a stanoví úkoly ministerstev, jiných správních úřadů a působnost územních samosprávných celků při podpoře sportu), dále potom „Koncepce státní politiky v tělovýchově a sportu v České republice“ (usnesení vlády ČR č. 2/1999 ze dne 6. 1. 1999 - materiál obsahuje analýzu podmínek a stavu tělesné výchovy a sportu na školách, v občanských sdruženích, státní reprezentaci a přípravě sportovních talentů a v podnikatelské činnosti TV a sportu, „Národní program sportu pro všechny“ (usnesení vlády ČR č. 17 ze dne 5. 1. 2000 - cílem je postupně změnit společenské i materiální podmínky ve prospěch celoživotního aktivního využívání účinných a bezpečných forem sportu nepoškozujících životní prostředí pro co největší počet občanů a v neposlední řadě „Směry státní politiky ve sportu na léta 2009-2013“.

REKREOLOGIE

Všeobecná encyklopedie (2002, 379) vysvětluje pojem rekreologie jako „obor, zabývající se formami rekreace, rekreačními režimy, programy, jejich organizováním v oblasti tělovýchovy, sportu a cestovního ruchu“. Tento popis pojmu neuvádíme jen pro jeho obsah, ale zejména pro jeho historický význam. Je to totiž první publikace určená odborné i široké veřejnosti, která pojem zaznamenává a vysvětluje. Na základě výše uvedeného můžeme konstatovat, že se jedná o pojem relativně nový a který je vázán na vznik studijního oboru na Fakultě tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci v roce 1991.

Rekreologie (z latinského re-creare + logos) je teoretická disciplína, která se zabývá obecnými problémy rekreace. Za její „předchůdkyni“ můžeme považovat teorii rekreace.

Zde je nutné připomenout, že na rozdíl uvedených teoretických disciplín vyjadřuje pojem „rekreace“ konkrétní činnosti naplňující obsah rekreace, nebo je vyjádřením konkrétního systému.

Jaké je tedy zaměření rekreologie? Vyjdeme-li z již uvedeného latinského re-creare, je zřejmé, že jde o bádání, zaměřené především na problém obnovy (v našem případě lidských sil, na problém znovu-vytváření něčeho, co zde již bylo, ale bylo nějakou činností ztraceno, zmenšeno, narušeno atd. V našem pojetí ale přidáváme snahu o další rozvoj a další zdokonalování na straně jedné a na straně druhé i snahu o předcházení ztráty, resp. negativní změny určité kvality, čili o kompenzaci negativních vlivů činnosti člověka i prostředí (Hodaň & Doňhal, 2008).

Každá teoretická disciplína (tedy i rekreologie) má určité paradigma ve kterém řeší své konkrétní problémy. Tento prostor má své uspořádání, svoji strukturu, svůj systém, který můžeme chápat jako uspořádání prvků do vztahů, které z daného souboru vytvářejí relativní celek - jednotu (Všeobecná encyklopedie, 2002). Každá věda se snaží svou vědeckou látku systematizovat. Princip, podle něhož je množina poznatků uspořádána, je zakotven buď v předmětech samých, nebo plyne ze způsobu jejich poznání, či je k poznatkům připojena z vnějšku.

Zamyslíme-li se nad obsahem výše uvedeného, uvědomíme si, že systémový přístup nehledá statickou podstatu (substanci) jevů, nýbrž specifický a dynamický způsob uspořádání celku; zákonitosti odhaluje analýzou vztahů a většinou zahrnuje: **1.** vymezení systému jako celku (prvky, hranice, vazby k okolí, k prostředí); **2.** postižení vnitřních vztahů, struktury a organizace; **3.** rozlišení jednotlivých úrovní (hierarchizaci); **4.** charakteristiku procesu řízení,

autoregulace; **5.** identifikaci cílů systému (má-li schopnost samopohybu); **6.** řešení otázky fungování a vývoje systému (Velký sociologický slovník, 1996).

Logickým vyústěním je otázka: má rekreologie také nějaké uspořádání, nějaký svůj systém? Problémem systémového zařazení rekreologie se obšírněji zabývá Hodaň (Sociokulturní kinantropologie II). Z popisu je zřejmé, že rekreologie je jedním ze subsystémů sociokulturní kinantropologie, ale zároveň je relativně samostatným svébytným systémem se svým vnitřním uspořádáním (vědní disciplína, obor studia a předmět vyučování).

REKREOLOGIE JAKO VĚDNÍ DISCIPLÍNA

Věda je obvykle charakterizována jako propojení tří systémů: vědění, činností a institucí, které jsou svázány metodou zakotvenou v systému vědění (Velký sociologický slovník, 1996). Můžeme ji také chápat jako soustavnou, kritickou a metodickou snahu o pravdivé a obecné poznání v určité vymezené oblasti skutečnosti (Všeobecná encyklopedie, 2002).

Rekreologie (stejně jako jakákoliv vědní disciplína) musí splnit základní *kriteria*, která jsou pro *vědecké bádání* nezbytná a to, že musí mít:

- *předmět bádání*
- *vlastní teorii*
- *metody bádání*
- *odborný jazyk - terminologii*
- *osobnosti - uznávané odborníky*

Z celé řady odborníků je nutné jmenovat profesora Hodaně – zakladatele studijního oboru Rekreologie na Fakultě tělesné kultury Univerzity Paleckého v Olomouci, profesora Teplého – zakladatele myšlenky komunální rekreace v Československu, profesora Hrčka – průkopníka teorie rekreace na Slovensku a docenta Neumanna – předního odborníka v oblasti outdoor rekreace v České republice.

Hodaň (2008) konstatuje, že rekreologie jako teoretická či vědní disciplína nepochybně navazuje na dřívější teorii rekreace a zabývá se: **a)** vlastním procesem rekreace člověka v přesně definovaných podmínkách prostředí a systémů, jejichž je součástí; **b)** způsobem využívání používaných prostředků; **c)** vlivem na individuální a společenské změny a efektem

těchto změn v různých oblastech života; **d)** fungováním vlastního systému a jeho vazeb na systém okolní.

Z obrázku 1 je zřejmé, že předmět bádání můžeme vymezit do tří tematických oblastí. Ty však od sebe nejsou izolované, ale mají značnou provázanost a navzájem využívají a aplikují poznatky a výsledky svého bádání. Musíme také konstatovat, že při řešení problematiky není možné se soustředit pouze na paradigma rekreologické, ale je nutné znát a využívat poznatky jiných vědních oborů. Chceme akcentovat fakt, že jak při vědeckém bádání, tak při plnění cíle a úkolů své profese musí mít rekreolog multiparadigmatický přístup, což od něj vyžaduje:

a) mít (osvojit si) vědomosti z oboru rekreologie; **b)** mít (osvojit si) vědomosti z konkrétních vědních oborů ; **c)** být chopen jejich analýzy a syntézy a výsledky používat v praxi. Jako příklad výše uvedeného uvádíme Jiráskovo (2007, 7) vysvětlení významu a prospěšnosti studia filosofie pro studenty rekreologie: „Domnívám se, že je zkrátka velmi mnoho důvodů, proč je pro obor rekreologie (a zvláště ty jeho části zabývající se pobytem a výchovou v přírodě) důležité připomenout si ideové zarámování problematiky, nastínit myšlenkové zakotvení pobytu v přírodě, přiblížit filosofické řešení vztahu člověka a přírod. To nám skýtá několik možností. Jednou z nich je sledování dějin idejí vázících se k dané problematice, jinou pak pohled na jednotlivé obory filosofie týkajících se tématu, totiž ontologické souvislosti, hledání filosofické antropologie a filosofie přírody.“

REKREOLOGIE JAKO STUDIJNÍ OBOR

Hodaň (2008) konstatuje, že rekreologie je v návaznosti na její existenci jako teoretické (vědecké) disciplíny chápána také jako studijní obor. Toto konstatování koresponduje s charakteristikou pojmu „studium“ uvedené ve Všeobecné encyklopedii (2002): **a)** odborné zkoumání, vědecké bádání; **b)** vzdělávání na středních a vysokých školách. Ve Velkém sociologickém slovníku (1996) je pojem vzdělávání charakterizován jako proces získávání vědomostí ve formě poznatků i určitých schopností a dovedností, spojených s úsilím o integraci do dané kultury a společnosti a o aktivní přispění k jejich rozvoji. Vzdělanec – též učenec (tamtéž) – je člověk, který se profesionálně zabývá některou oblastí vědění.

Rekreologie jako studijní obor a rekreolog jako jeho absolvent se zaměřuje na celou populaci a to ve smyslu věkových, individuálních, sociálních, profesních či jiných zvláštností. Šíře a pojetí studia vyžaduje od studentů (jak již bylo konstatováno) multiparadigmatický

přístup na straně jedné a pochopení potřeby celoživotního vzdělávání na straně druhé. Vzdělání už nelze považovat za přípravné studium před nástupem pracovního procesu. S vývojem poznatků se totiž mění i nároky na pracovníka. I když budeme vnímat vzdělání zcela instrumentálně, jako osvojování dovedností potřebných k práci, panuje všeobecná shoda, že se v budoucnosti bude pracovník muset vzdělávat po celý život (Giddens, 1997).

Podkapitola si klade dva cíle: **a)** naznačit zaměření jednotlivých studijních specializací a jejich vzájemnou provázanost; **b)** upozornit na širší problematiku a nutnost systémového přístupu při jejím osvojování.

V roce 1991 byl na Fakultě tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci akreditován nový studijní obor Rekreatologie. Podobně zaměřené studijní obory začaly být postupně zaváděny i na jiných univerzitách a fakultách vysokých škol v České republice. Vzhledem k tomuto faktu, ale i vzhledem k novým vědeckým poznatkům, vývoji studijního oboru a požadavkům společnosti, bylo nutné na tyto změny reagovat. Díky možnostem, které poskytuje grantová politika Evropského sociálního fondu, byl realizován projekt s názvem „Restruktura oboru a inovace curicul studijního oboru rekreatologie“ (Hodaň et al., 2007), který tyto změny řešil a to (mimo jiné) na základě:

- analýzy obsahu současného curricula na fakultě tělesné kultury Univerzity Palackého a to jak v rovině bakalářské, tak i magisterské formy studia
- analýzy obsahu curicul shodných studijních oborů v rámci vybraných států Evropské unie (možnost kompatibility studia)
- analýzy názorů odborníků na vybraných školách
- analýza názorů studentů a absolventů
- analýzy názorů potenciálních zaměstnavatelů v rámci České republiky

Výsledkem byl rozsáhlý podkladový materiál, na jehož základě byla vytýčena nová filosofie studijního oboru rekreatologie na FTK UP a to jak v prezenční, tak kombinované formě studia, která se opírá o tři základní body:

- a) formulování kompetence absolventa (pro vytvoření konkrétní představy uvádíme níže, včetně grafického vyjádření názorů studentů a pedagogických pracovníků studijního oboru Rekreatologie na FTK UP na danou problematiku)
- b) vytvoření profilu studenta konkrétního zaměření (pro vytvoření konkrétní představy uvádíme níže)

c) koncipování nového curricula, jehož obsah reflektuje stav a tendence vývoje oboru a současně vytváří základ pro univerzitní typ studia s možností kompatibility se zahraničními školami

V již citované závěrečné zprávě „Restrukturace oboru a inovace curicul studijního oboru rekreologie“ autoři konstatují, že hovoříme-li o “kvalifikačních požadavcích”, můžeme mít na mysli mnoho různých významů. Nejde jenom o to, kolik různých pracovníků má mít určitou konkrétní kvalifikaci, ale také o to co, čím, jak a případně i kde se v daném povolání dělá.

Dále také konstatují, že bez ohledu na konkrétní kvalifikaci je možné vymezit soubor průřezových kvalifikačních požadavků s nad oborovou povahou, které budou ve stále větší míře kladeny na každého, kdo se bude chtít adekvátně uplatnit ve světě práce. Klíčovou roli hraje ochota a připravenost učit se. K dotváření (a v případě nutnosti i ke změně) odborného profilu totiž bude docházet v průběhu dalšího vzdělávání v rámci stále více se prosazujícího se konceptu celoživotního učení. To ovšem vyžaduje i lepší orientaci na trhu práce, aby každý byl schopen správně identifikovat své aktuální potřeby. Práce s informacemi, zejména schopnost vyhledávání informací, jejich analýza a zhodnocení možností konkrétního využití je další oblastí, kterou není možné opominout. S ní souvisí zběhlost ve využívání informačních technologií.

Růst globálních vlivů vede nejenom k nutnosti tyto vlivy vnitřně chápat, ale také se rychle orientovat. To není možné bez dostatečné jazykové vybavenosti. Nutnost dosažení konkurenceschopnosti pak posílí důraz na řízení a zabezpečení jakosti. Nezanedbatelná je i potřeba vnímání ekologické a právní problematiky.

Vzdělávání by mělo jít směrem co nejširšího kvalitního základu obecných kompetencí, aby mohl v budoucnu každý snadněji, v případě potřeby třeba i několikrát, svou kvalifikaci přizpůsobit měnícím se potřebám trhu práce (to zároveň znamená umožnit každému dosáhnout co nejvyššího možného vzdělání, které odpovídá jeho předpokladům). Úzká specializace nepřipravuje absolventa na výkon skupiny povolání, ale pouze na určitou úzce vymezenou profesi. Proto je nutné se zamyslet nad významem pojmů:

Profese: povolání spojené s určitou kvalifikací (způsobílost, schopnost; souhrn schopností a dovedností). Vyjadřuje ji určitá činnost, která se může v průběhu života měnit.

Profesní orientace: směřování člověka k takové volbě povolání, která odpovídá jeho schopnostem zájmům a potřebám společnosti.

Kompetence můžeme vnímat jako: souhrn oprávnění a povinností, akční pravomoc, být k něčemu povoláný, oprávněný, způsobilý.

Názory na danou problematiku byly zjišťovány u studentů a pedagogů s vazbou na studijní obor Rekreatologie na FTK UP grafy 1-8. Členové pracovní skupiny formulovali obsah anketního listu, který byl shodný pro obě cílové skupiny. Získané údaje byly zpracovány do tabulek a následujících grafů, které jsou řazeny podle skupin tématických celků a které uvádí i srovnávání mezi názory studentů a pedagogů.

Přehled a charakteristika kompetencí a profilů absolventů studentů oborového studia rekreatologie, které byly na základě relevantních poznatků formulovány jako východisko pro stanovení profilů absolventů ve čtyřech oblastech:

1. Osobnost – osobnostní rozvoj

- celková kultivovanost (všeobecný rozhled, široké všeobecné vzdělání, vystupování, jednání)
- vztah k lidem – porozumění jim (empatie, tolerance, navazování kontaktů, diagnostika osobnosti)
- hodnotový žebříček (motivace, kreativita, cílevědomost, pracovitost)
- postoje (orientace na potřeby klienta)
- práce s lidmi (organizace, řízení, schopnost týmové práce – spolupráce)

2. Komunikace

- bohatost a šíře jazyka - kvalita a úroveň vyjadřování (mezilidská komunikace)
- technika a taktika komunikace (komunikace s veřejností)
- odborná úroveň vyjadřování – odborný jazyk (profesní komunikace)
- cizí jazyk (běžné i odborná vyjadřování)

3. Schopnosti (obecné a specifické)

- práce s textem (porozumění čtenému, jeho aplikace)
- analýza, syntéza poznatků (propojování informací z různých vědních disciplín a aplikace nových informací do praxe)
- metody, systém, koncepce (aplikovat metodologii do reálné praxe, konstrukce systémů a koncepcí v konkrétních oblastech práce)
- řešení problémů, objevování (tvůrčí činnost, nestandardní přístupy, nové cesty)
- zkušenostní učení (odborné praxe, dílny, workshopy)
- diagnostika (testování, pozorování, propojení teorie a praxe)
- zpětná vazba (zjišťování, zpracování, vyhodnocení – korekce, doporučení řešení)
- kognitivní učení (teoretické vědomosti v daných oblastech studia)
- dovednostní učení (vedení, týmová spolupráce, tělocvičné, sportovní dovednosti)
- transfer, propojování (mezipředmětové vztahy)
- uplatnění získaného - aplikace do praxe (teorie pro praxi, praxe pro teorii)

4. Informační technologie (aktivní a tvůrčí využívání)

- práce s PC (využívání programů, konstrukce projektové dokumentace, zpracování prezentací)
- video, fotoaparát, telefon (propojení s PC – zpracování materiálů, vytváření dokumentů)
- přístroje a zařízení (zpracování materiálů a jejich tisk, testování, analýzy)

Profily absolventů byly koncipovány ve shodě pro bakalářskou i prezenční formu studia. Níže (pro vytvoření konkrétní představy) uvádíme profily absolventů navazujícího magisterského studia.

MANAŽÉR ŽIVOTNÍHO STYLU A ZÁŽITKOVÉ PEDAGOGIKY

Absolvent magisterského studia „Manažér životního stylu“ je schopen samostatně připravovat, realizovat a kontrolovat účinnost optimalizace životního stylu značně diferencovaných populačních skupin a jedinců záměrnými intervenčními programy jak do životního stylu obecně, tak, a především, do pohybového režimu. Řešení této velmi rozsáhlé problematiky je podmíněno dosaženou úrovní vzdělání biologicko-medicinského, společensko-vědního a kinantropologického s orientací na možnosti manažerského využití. Absolventi najdou svoje uplatnění v organizacích volnočasových, zdravotnických, sportovních i v oblasti soukromého podnikání. Vzhledem k obsahové a úroňové srovnatelnosti s obdobným vzděláním v zemích EU je schopen s odpovídající jazykovou vybaveností zastávat příslušnou funkci kdekoli v zahraničí.

MANAGEMENT REKREACE

Absolvent magisterského studia „Management rekreace a sportu“ je připraven zastávat manažerské funkce ve sportovních klubech, sportovních asociacích a svazech, olympijském výboru, tělovýchovných jednotách a spolcích, v rekreačních a regeneračních zařízeních, v institucích státní správy, v komunální rekreaci, velkých fit-centrech, hotelech a zařízeních cestovního ruchu apod. Vzhledem k tomuto zaměření je vzdělání orientováno především na management a marketing. Součástí je i vzdělání společensko-vědní a kinantropologické, zejména ve vztahu ke znalosti prostředí ve kterém se bude pohybovat, a v něm realizovaných činností. Obsahová a úroňová srovnatelnost s podobným studiem v zemích EU umožní absolventovi s odpovídající jazykovou vybaveností zastávat příslušnou funkci kdekoli v zemích EU.

MANAGEMENT REKREACE A CESTOVNÍHO RUCHU

Absolvent magisterského studia „Management rekreace a cestovního ruchu“ je připraven zastávat manažerské funkce v oblasti cestovního ruchu, ve státní správě, v centrálních a regionálních agenturách, ve správách národních parků a rekreačních oblastí. Veškeré činnosti v oblasti cestovního ruchu je schopen koncipovat, organizovat a řídit. Vzhledem k této zaměřenosti je jeho vzdělání orientováno především na management a marketing v aplikaci na cestovní ruch, na vzdělání v oblasti společensko-vědní a kinantropologické, se zaměřením na získání informací o prostředí, ve kterém je cestovní ruch organizován a činnostech, které jsou

v jeho rámci organizovány. Obsah a úroveň vzdělání jsou srovnatelné s podobnými studijními obory v zemích EU, takže patřičně jazykově vybavený absolvent je schopen zastávat odpovídající funkci kdekoli v zahraničí.

Aby bylo možné naplnit cíl kompetencí i obsah profilu absolventa, je nutné vytvořit adekvátní obsah curricul. Vzhledem k jeho rozsahu není možné je v tomto textu uveřejnit v plném znění. Obrázek 2 v přehledu uvádí ukázkou struktury předmětů (jsou psány proloženým písmem) curricul v rámci jednotlivých specializací. Akcentuje také fakt, že při práci s lidmi „vše souvisí se vším“ a proto je nutný přesah (prolínání) obsahu mezi jednotlivými zaměřenými studia, což se také do skladby studia promítá.

REKREOLOGIE JAKO PŘEDMĚT VYUČOVÁNÍ

Obsah předmětu je důležitý pro pochopení podstaty studijního oboru, vytvoření a uchopení základní odborné terminologie a filosofie práce studenta. Cílem předmětu je na základě teoretických poznatků vysvětlit (mimo jiné) pojmy životní styl, životní způsob, kvalita života, zdraví, volný čas a rekreace. Zabezpečit základní informovanost o vztahu socioprofesionálních rolí, volného času a zdraví člověka, významu rekreace v kontextu Evropské unie, České republiky a municipality. Rozebrat stěžejní problémy rekreologie jako vědní disciplíny v kontextu vývoje společnosti. Předmět využívá poznatků ze sociologie, filosofie, sociální kinantropologie, ale i předmětů dalších a pokládá tak základ k multiparadigmatickému přístupu rekreologa k řešení profesní problematiky.

Po absolvování tohoto předmětu by student měl být schopen:

- Kriticky interpretovat (mimo jiné) význam pojmů rekreace, životní styl, životní způsob, kvalitu života ve vztahu ke zdraví, volný čas, člověk, společnost.
- Porozumět a využívat informace o roli, významu a o systému organizace a řízení sportu a rekreace na úrovních EU, ČR a municipality.
- Pochopit a zdůvodnit roli a význam rekreace v životě člověka a společnosti.

Předmět klade důraz na rozvoj těchto kompetencí:

- celková kultivovanost – všeobecný rozhled
- vztah k lidem – porozumění jim (empatie, tolerance, navazování kontaktů, diagnostika)

- postoj k profesi
- bohatost a šíře jazyka - kvalita a úroveň vyjadřování
- odborná úroveň vyjadřování – odborný jazyk (profesní komunikace)
- práce s textem, porozumění
- analýza, syntéza poznatků
- řešení problémů, objevování
- zpětná vazba – zpracování, vyhodnocení – korekce
- kognitivní učení
- transfer, propojování
- práce s PC

Níže uvedený obrázek 3 v přehledu uvádí základní teze obsahu rekreologie jako vyučovacího předmětu a to v jeho logické struktuře. V bakalářské formě je kladen důraz na uchopení pojmů, zvládnutí odborné terminologie a vnímání vztahů a souvislostí mezi nimi. V magisterské formě studia je kladen důraz na hlubším zvládnutí výše uvedeného a následné aplikace do praxe.

ZÁVĚRY

Příspěvek poukázal na fakt, že životní styl současného (postmoderního) člověka prochází celou řadou významných změn. Jedná se zejména o změny v oblasti politické, ekonomické, sociální, ale i o změny v oblasti obsahu a způsobu trávení volného času. Uvedené argumenty zdůrazňují význam a roli volného času, který hraje a bude hrát významnou roli v životě individua, ale i společnosti a to nejen z paradigmatu pojmu „zdraví“, ale i pojmů „ekonomika“ a „kvalita života“.

Rekreologie, kterou v rámci systémového uspořádání sociokulturní kinantropologie chápeme jako svébytný systém v rámci svého vnitřního uspořádání a to jako vědní disciplínu, studijní obor a předmět vyučování se z tohoto důvodu stává fenoménem současnosti, ale zejména nedaleké budoucnosti.

REFERENČNÍ SEZNAM

- Hodaň, B., & Dohnal, T. (2005). *Rekreologie*. Olomouc: Hanex.
- Hodaň, B. (2007). *Sociokulturní kinantropologie II*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Hodaň, B. et al. (2007). *Restrukturace oboru a inovace curicul studijního oboru rekreologie*. Závěrečná zpráva projektu ESF. Olomouc: FTK UP.
- Hodaň, B., & Dohnal, T. (2008). *Rekreologie* (2nd ed.). Olomouc: Univerzita Palackého.
- Jirásek, I. (2007). *Ideové podloží rekreologie*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Velký sociologický slovník* (1996). Praha: Karolinum.
- Všeobecná encyklopedie* (2002). Praha: Diderot.
- Zichová, M. (2000). *Systém výměny informací v oblasti sportu v zemích Rady Evropy*. Diplomová práce. Olomouc: FF UP.

Doc. PaedDr. Tomáš Dohnal, CSc.
Katedra rekreologie
FTK UP Olomouc
tř. Míru 115
771 11 Olomouc
e-mail: tomas@ftknw.upol.cz

SYSTEMIC APPROACH TO RECREOLOGY

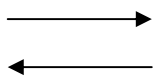
Man's life style undergoes in today's world significant changes within political systems, economy and social life. But changes concern also the content of leisure time and the way it is spent. European Union and, further to it, the Czech Republic have been creating legislative frame as well as economic and personal conditions in order to enable changes in the field of leisure time. A growing number of colleges and universities have lately been introducing curricula in the field of recreology (recreation and leisure time). Recreology (the Latin *re-creare* + *logos*) is conceived as a theoretical discipline exploring general recreation-related problems and, more precisely, problems related to the renewal of human energy. Our approach is based on the presumption that development and improvement is sought on one side and effort to prevent losses is strived for on the other. This work talks about systemic approach to recreology in frame of socio-cultural kin anthropology. Within its hierarchy, we conceive recreology as a subsystem of socio-cultural kin anthropology, the organization of which is, however, independent (it is a science field, curriculum and a subject of study).

Key words: *legislation, life style, leisure time, recreation, recreology, science, curriculum, subject, graduate profile).*

Obr. 1

Rekreologie jako vědní disciplína

ČLOVĚK
životní styl
(kvalita života)

SPOLEČNOST
životní způsob

Zkoumání životního způsobu a životního stylu a možností jeho optimalizace. Zkoumání problematiky „volného času“ a jeho využívání. Zkoumání vztahu rekreace k pracovnímu a životnímu prostředí. Zkoumání procesu rekreace člověka.

ORGANIZACE – ŘÍZENÍ – PLÁNOVÁNÍ - FINANCOVÁNÍ

Tvorba a fungování systému tělocvičné rekreace a jeho vazby na systém tělesné kultury a další systémy. Tvorba a fungování subsystému tělocvičné rekreace, jejich vzájemné vazby a vazby na systém vyššího řádu.

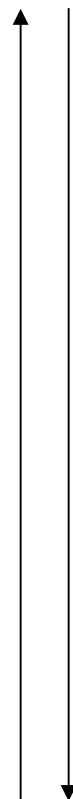
Management rekreace. Management cestovního ruchu.

Zkoumání ekonomických dopadů rekreace a cestovního ruchu.

Zkoumání podmínek rekreace a jejich vztahu k efektu rekreace.

VYTVÁŘENÍ A REALIZACE OBSAHU

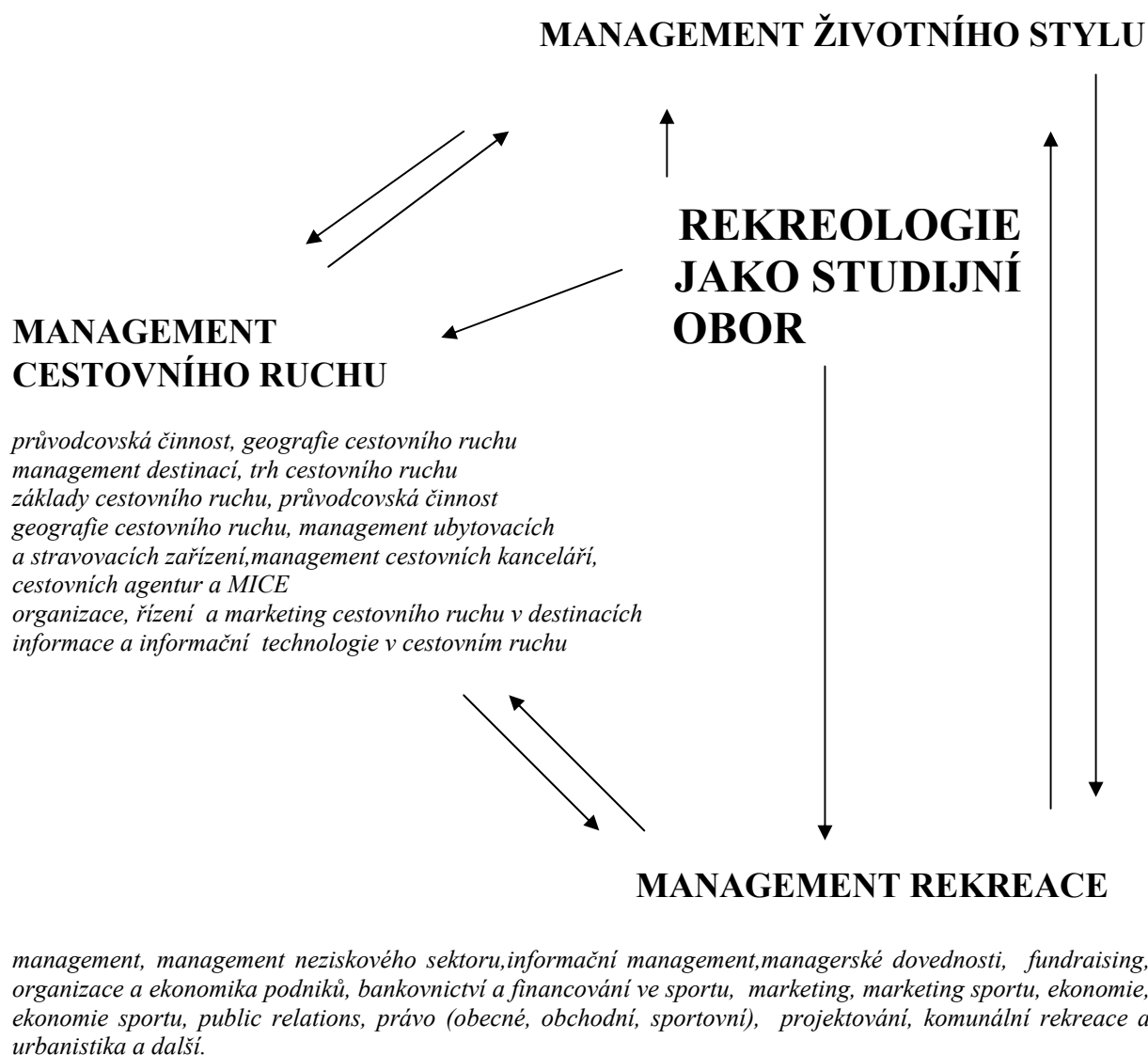
Zkoumání změn pracovní výkonnosti v závislosti na realizování rekreace. Zkoumání rekreace a tvorby zdraví (ve smyslu definice WHO). Zkoumání vztahu obsahu rekreace ke změně sociálních a rodinných vztahů. Zkoumání vztahu obsahu rekreace a způsobu jeho realizace k působení na životní styl člověka. Zkoumání vztahu obsahu rekreace a způsobu jeho realizace k působení na rozvoj osobnosti člověka.

Obr. 2

Struktura rekreologie jako studijního oboru

filosofie, sociologie, psychologie, kinantropometrie, antropomotorika, anatomie, fyziologie, sociální kinantropologie, preskripce pohybové aktivity, , biomechanika, pedagogika, didaktika, komunikativní dovednosti, týmové dovednosti, fitness, bezpečnostní standardy a legislativa, pobyt v letní a zimní přírodě, vybrané pohybové dovednosti (plavání, potápění, lanové aktivity, horolezení, rafty a vodní turistika, golf, jezdectví, cykloturistika, míčové a netradiční hry, základy gymnastiky...), hudební a výtvarné programy, výchovná dramatika, odborná a pedagogická praxe a další.

Obr. 3

Rekreologie jako předmět vyučování

REKREOLOGIE JAKO PŘEDMĚT VYUČOVÁNÍ A TEZE JEHO OBSAHU

Historie oboru

Pojmy: rekreace, pohybová rekreace, tělocvičná rekreace

Volný čas – problémy volného času

Volný čas jako ekonomická kategorie

Ekonomické aspekty rekreace a cestovního ruchu

Rekreace v životě člověka

Rekreace a její význam pro společnost

(životní styl, životní způsob)

Rekreace ve vztahu k prostředí

Financování rekreační infrastruktury

Rekreace a tvorba zdraví jako sociokulturní problém

Rekreace a socioprofesní role

Životní a pracovní prostředí a tělocvičná aktivita

Tendence vývoje rekreace

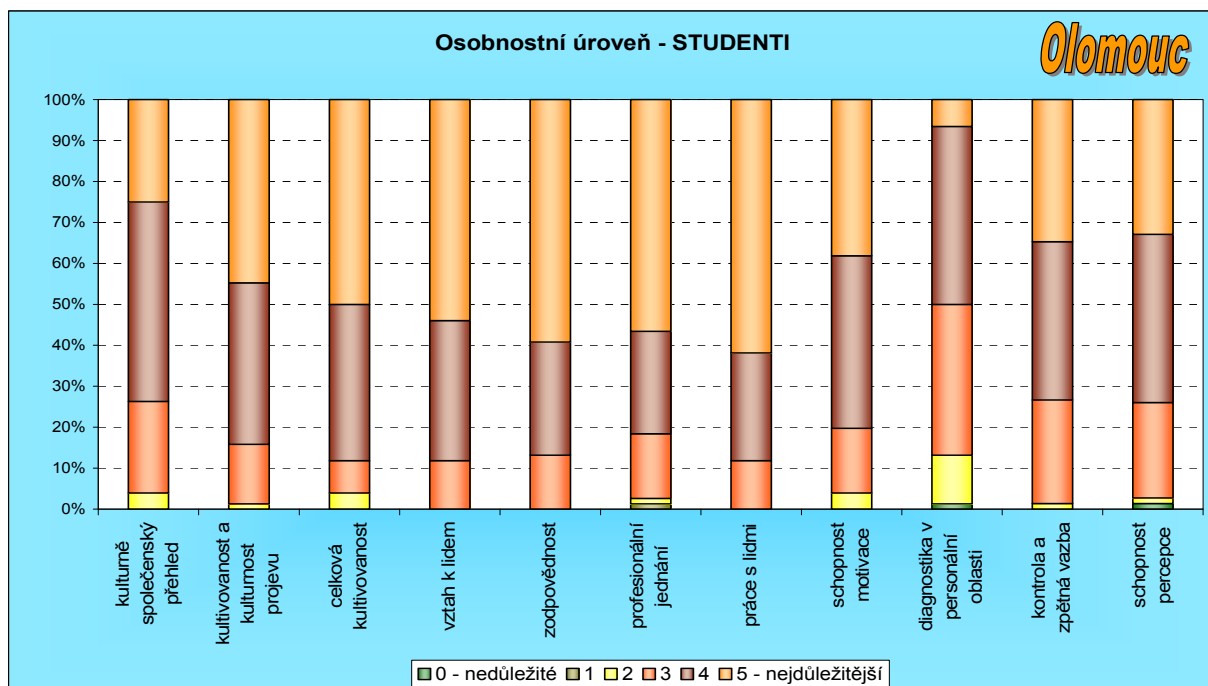
Strategie řízení a podpory rekreace

Role Evropské unie

Koncepční dokumenty pro řízení rekreace a sportu
na úrovni státu, vyššího územního celku a obce

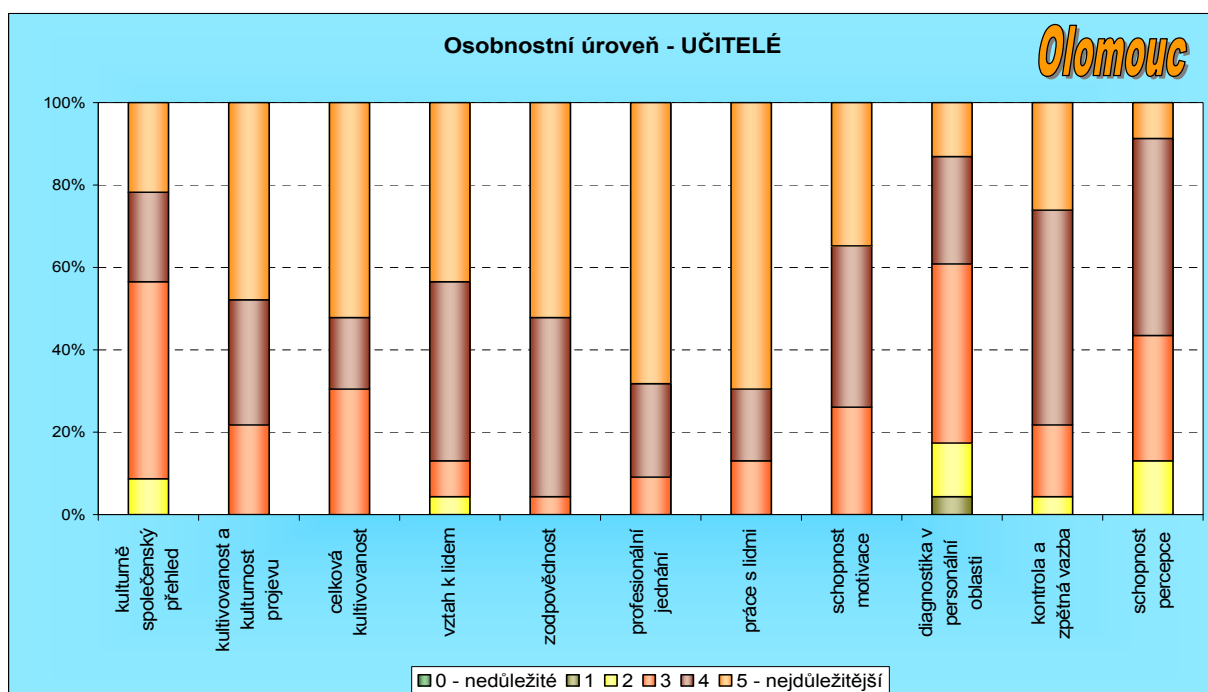
Globální svět a pohybová (tělocvičná) rekreace jako
součást tělesné kultury

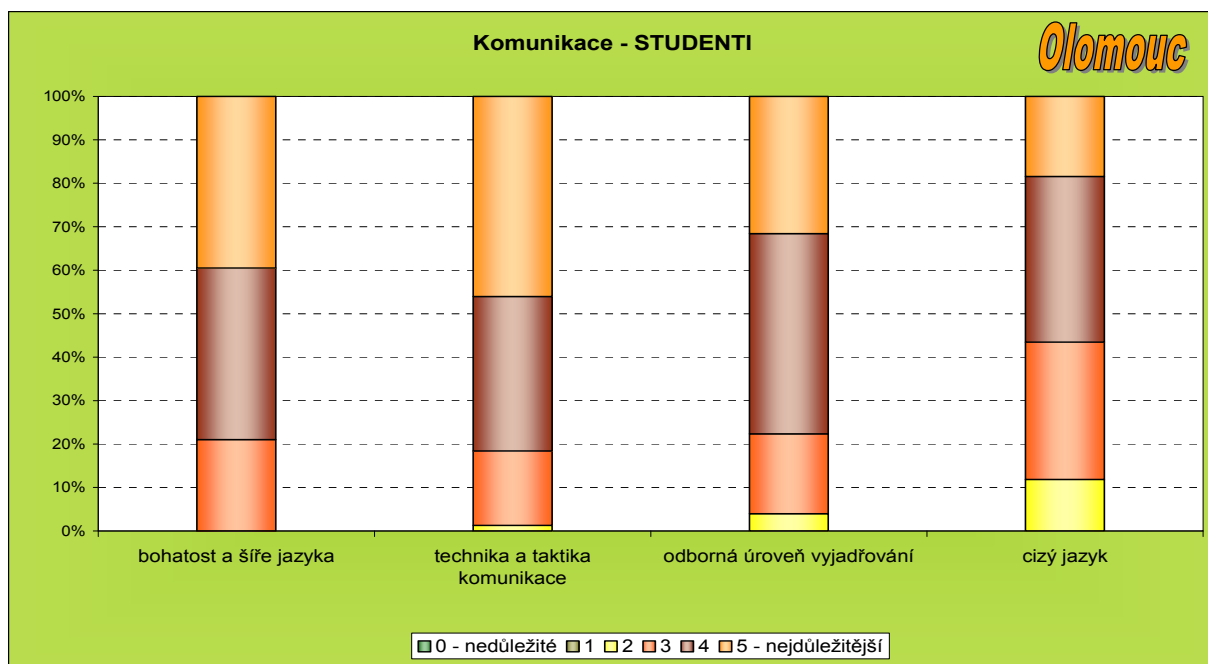
Graf 1

Osobnostní úroveň studenti

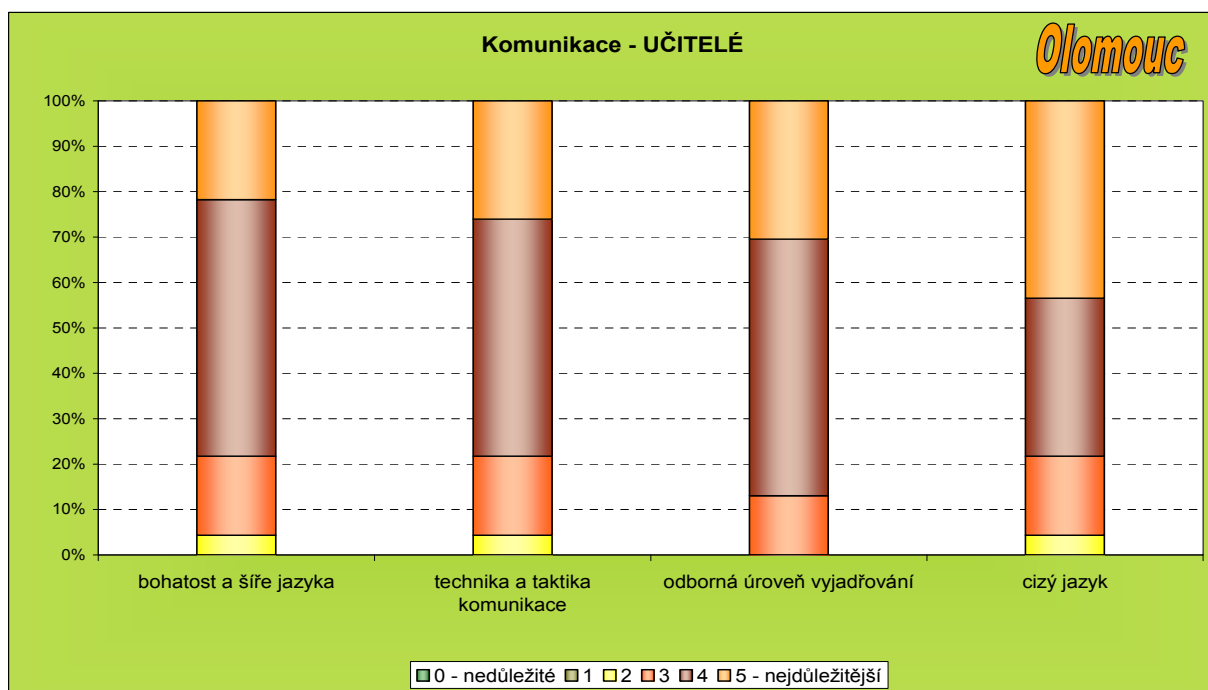
Graf 2

Osobnostní úroveň učitelé

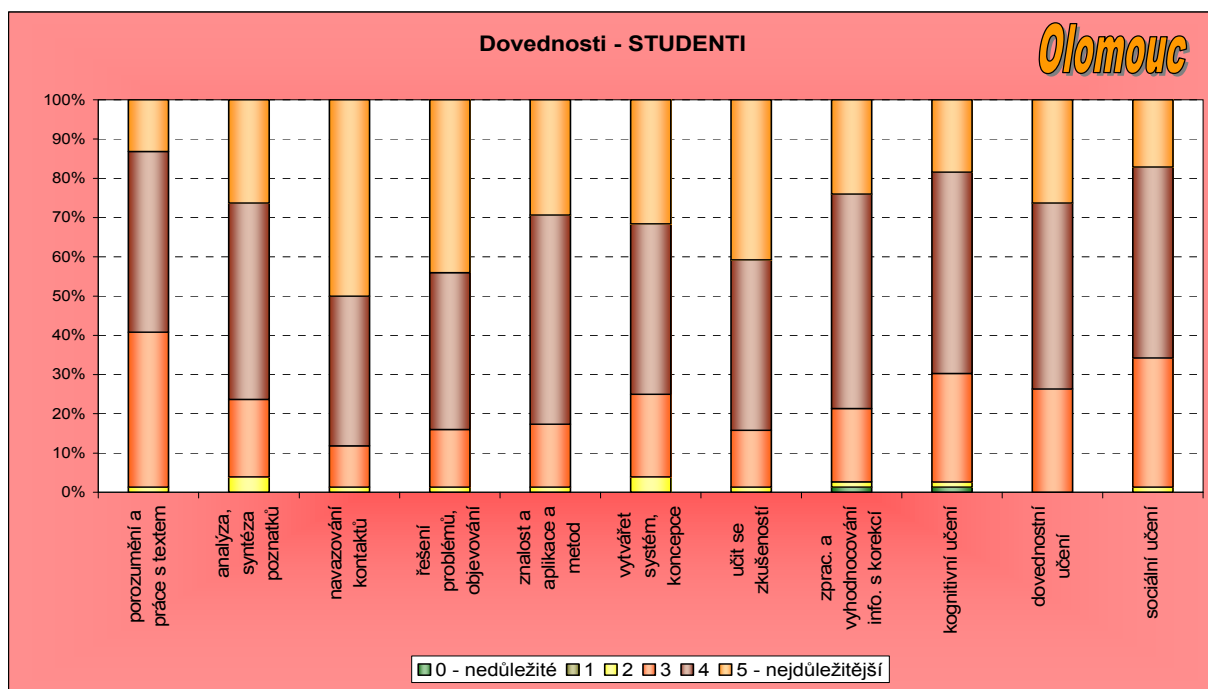
Graf 3

Komunikace studenti

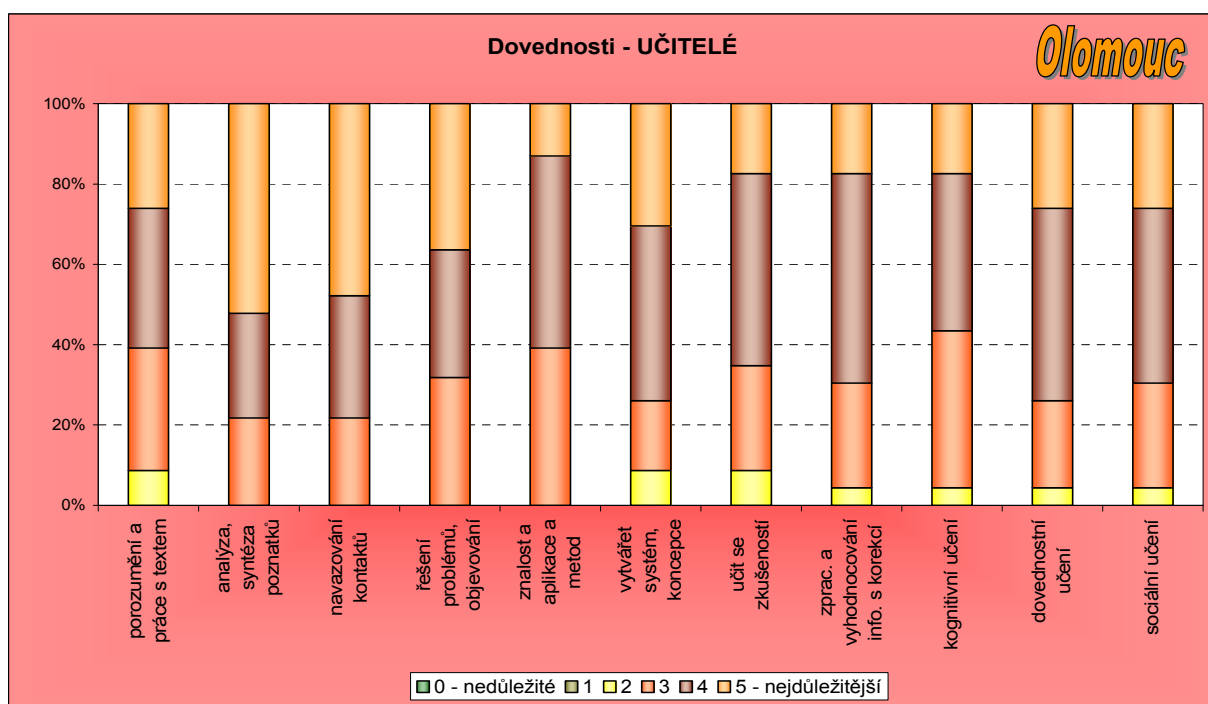
Graf 4

Komunikace učitelé

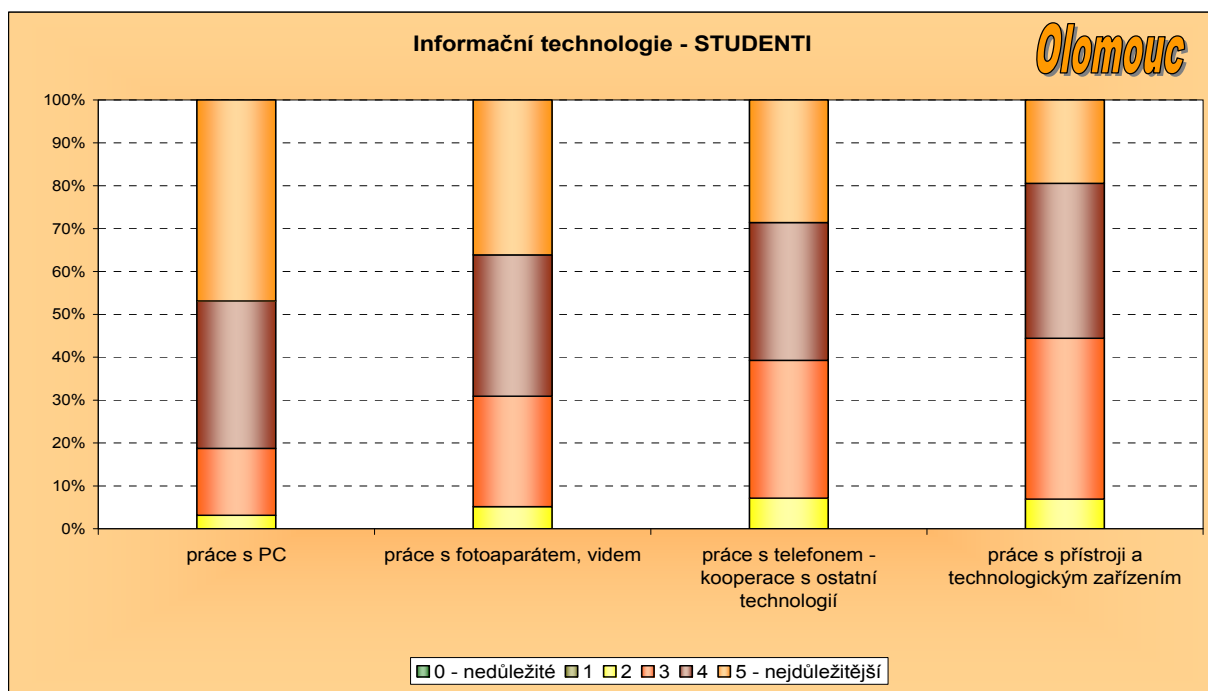
Graf 5

Dovednosti studenti

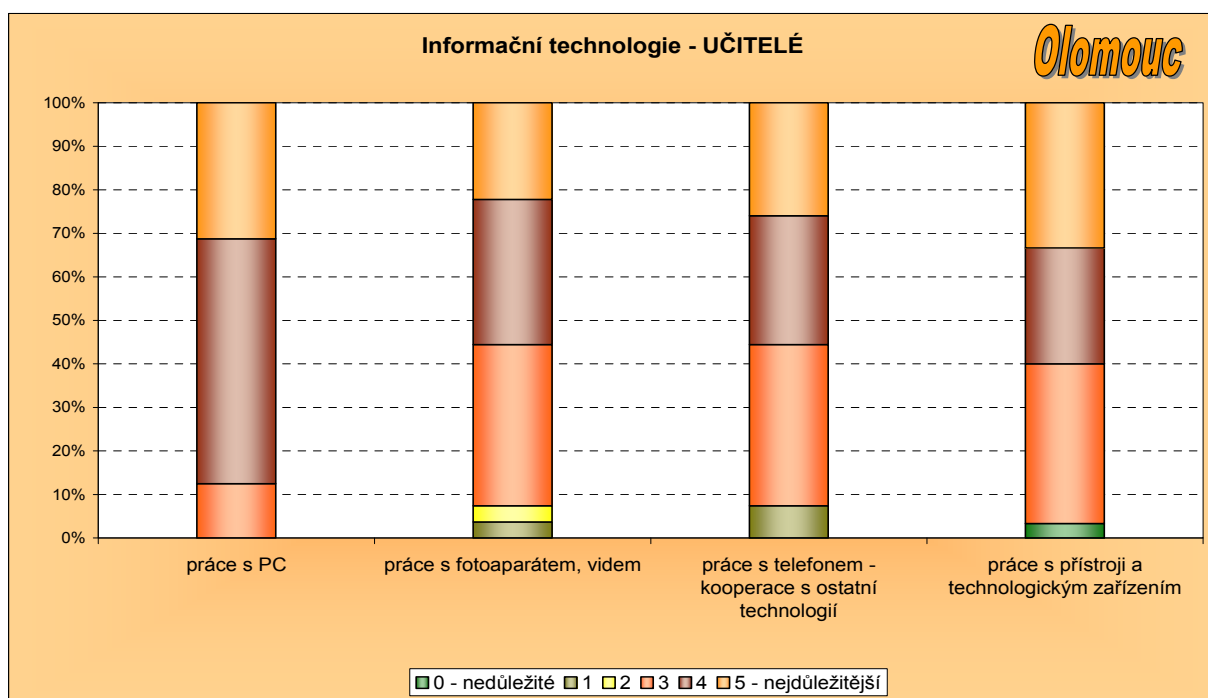
Graf 6

Dovednosti učitelé

Graf 7

Informační technologie studenti

Graf 8

Informační technologie učitelé